

## Ραψωδία Ζ, στ. 369-529

### ❖ Νοηματικές ενότητες

Στην συγκεκριμένη ραψωδία, οι νοηματικοί άξονες είναι ευδιάκριτοι και συγκεκριμένοι. Οι σκηνές διακρίνονται ανάλογα με τα πρόσωπα και τον τόπο:

α) 1 η σκηνή (στ. 369-389): Ο Έκτορας μεταβαίνει στο παλάτι και ψάχνει μάταια την Ανδρομάχη. Η σκηνή πραγματώνεται στο παλάτι, όπου αναστατωμένος ο Έκτορας αναζητά να βρει την Ανδρομάχη. Η οικονόμος και ο Έκτορας, οι οποίοι διαλέγονται είναι τα βασικά πρόσωπα της σκηνής, ενώ παράλληλα υπάρχουν στο παλάτι και άλλες δούλες, που αν και παρούσες δεν μιλούν (βουβά πρόσωπα). Μ' αυτό τον τρόπο, αποδίδεται πληρέστερα η συναισθηματική ένταση και η ρεαλιστικότητα της απουσίας της Ανδρομάχης.

β) 2 η σκηνή (στ. 390-494): Συνάντηση ζευγαριού στις Σκαιές πύλες. Η σκηνή διαδραματίζεται στις Σκαιές πύλες. Παρουσιάζονται ο Έκτορας και η Ανδρομάχη, ενώ γίνεται αναφορά στον Εκτορίδη - Αστυάνακτα και στην παραμάννα που δεν μιλούν. Η παρουσία του μικρού Αστυάνακτα κρίνεται απαραίτητη, καθώς εντείνει την συναισθηματική φόρτιση. Ο Έκτορας παρουσιάζεται τρυφερός να αποχαιρετά την οικογένειά του, καθώς εμείς γνωρίζουμε ότι είναι η τελευταία φορά που θα τους δει. Όσον αφορά την παραμάννα, η παρουσία της, αν και βουβό πρόσωπο κρίνεται σκόπιμη, καθώς επιβάλλεται μια βασιλική οικογένεια να διαθέτει παραμάννα προσδίδοντας κύρος στη σκηνή.

γ) 3 η σκηνή (στ. 495-502): Θρηνητικός λόγος και επιχειρηματολογία της Ανδρομάχης. Σκηνικό αποτελεί και εδώ το παλάτι. Πρωταγωνιστεί η Ανδρομάχη η οποία βρίσκεται σε τραγική θέση. Ωστόσο, στην σκηνή ως βουβά πρόσωπα βρίσκονται και οι γυναίκες του παλατιού, οι οποίες θρηνούν μαζί της.

δ) 4 η σκηνή (στ. 503-529): Συνάντηση Πάρη- Έκτορα Το σκηνικό επανέρχεται στις Σκαιές Πύλες και τα μόνα πρόσωπα είναι τα δύο αδέλφια Πάρης και Έκτορας.

### ❖ Άστοχα ερωτήματα (στ. 376-389)

Ο Έκτορας διατυπώνει ερωτήματα αβάσιμα και ανυπόστατα, τα οποία δεν στοχεύουν άμεσα στη διερεύνηση της αλήθειας, αλλά απορρίπτονται ένα-ένα, ώστε να διατυπωθεί στο τέλος με έμφαση η αλήθεια. Ο Έκτορας ζητά να μάθει, αν η Ανδρομάχη πήγε σε κάποια συννυφάδα της, ή κουνιάδα της ή ακόμη αν πήγε μαζί με τις άλλες αρχόντισσες στο ναό της Αθηνάς. Δεν διατυπώνει δηλαδή ευθέως την ανησυχία του για την παρουσία της Ανδρομάχης.

Στα ερωτήματα του, απαντά η παραμάννα απορρίπτοντας τις άστοχες υποθέσεις με την ίδια σειρά και με τις ίδιες λέξεις που διατυπώνονται (στ. 383- 385). Βέβαια, η παραμάννα καταλήγει στην τελική αποκάλυψη της αλήθειας (στ. 386-385) «στον πύργον έτρεξε της πόλεως». Η παραμάννα, πληροφορεί τον Έκτορα για τον λόγο της εξόδου της, τα συναισθήματά της και το γεγονός πως η Ανδρομάχη έφυγε μαζί με τον γιό της και την παραμάννα της.

Ο Όμηρος εντείνει την αγωνία των ακροατών και η σκηνή λειτουργεί επιβραδυντικά, καθώς καθυστερεί η αποκάλυψη της παρουσίας της Ανδρομάχης. Στο τέλος, οι ακροατές χαλαρώνουν και εκτονώνονται ακούγοντας την ορθή απάντηση στα άστοχα ερωτήματα. Άλλωστε, ολόκληρη η σκηνή παρουσιάζεται ιδιαίτερα συγκινητική και τρυφερή.

#### ❖ Πού εντοπίζουμε επική ειρωνεία;

Η επική ειρωνεία κυριαρχεί στα Ομηρικά έπη. Ωστόσο και στη συγκεκριμένη σκηνή σε πολλά σημεία, οι ήρωες αγνοούν ενώ οι ακροατές γνωρίζουν.

- Στους στίχους 369-398, οι ακροατές γνωρίζουν ότι η Ανδρομάχη βρίσκεται στις Σκαιές Πύλες, ενώ ο Έκτορας την αναζητά διατυπώνοντας αλλεπάλληλα ερωτήματα.
- Επική ειρωνεία συναντάται και στους στίχους 413- 418 καθώς οι ακροατές συμπονούν την τραγικότητα της Ανδρομάχης, εφόσον γνωρίζουν πως ο Αχιλλέας θα σκοτώσει τον Έκτορα, ενώ η ίδια δεν το γνωρίζει.
- Η τεχνική της επικής ειρωνείας υπάρχει και στους στίχους 475-481, γιατί ο Έκτορας αγνοεί αυτό που εμείς ξέρουμε. Δηλαδή ότι ο Αστυάνακτας θα σκοτωθεί και δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί η ευχή του. Ο ακροατής αναγνώστης συνωμοτεί με τον ποιητή και αγωνιά για την πλάνη του ήρωα.
- Στους στίχους 526-529 ο Έκτορας πλανάται, αγνοεί την πτώση της Τροίας και ελπίζει σε νίκη, κάτι που για μας είναι προδιαγεγραμμένο πως δεν θα συμβεί. Στο παράλληλο κείμενο αντίθετα ο Ταλθύμβιος ευθέως αποκαλύπτει και προϊδεάζει την Ανδρομάχη για το τι θα επακολουθήσει.

#### ❖ Τι λειτουργία έχουν οι παρομοιώσεις;

Ο εκφραστικός τρόπος της παρομοίωσης, χρησιμοποιείται συχνά στα ομηρικά έπη ξεδιπλώνοντας το ποιητικό ταλέντο του Ομήρου.

- Στο στίχο 401 ο Αστυάνακτας, ο μικρός γιός του Έκτορα παρομοιάζεται με ένα ωραίο αστέρι. Τα δύο αυτά μέρη της παρομοίωσης, ο Αστυάνακτας και το αστέρι συσχετίζονται ως προς την ομορφιά και την λαμπερότητα («όμοιο με ωραίο αστέρι»).
- Στους στίχους 506-513 εντοπίζεται ακόμη μια πλατιά ομηρική παρομοίωση. Ο Πάρης παρομοιάζεται με ένα άλογο που σπάζει τα δεσμά του. Η πλατιά παρομοίωση διακρίνεται σε δυο μέρη: το αναφορικό μέρος (στ. 506-511) είναι ο ίππος ενώ το δεικτικό μέρος (στ. 512-513) ο Πάρης. Κοινό στοιχείο των δύο μερών αποτελεί η ταχύτητα, η ορμή, η εντυπωσιακή εμφάνιση και η περηφάνια. Μ' αυτό τον τρόπο ο ποιητής τονώνει δίνει έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση του Πάρη, εξυψώνοντάς στα μάτια μας.
- Ο ποιητής με την χρήση των παρομοιώσεων διανθίζει τον ποιητικό λόγο του, προσδίδει με αυτό τον τρόπο παραστατικότητα στο λόγο, καθώς παρομοιάζει τους ανθρώπους με στοιχεία της φύσης και διεγείρει την φαντασία της. Όσον

αφορά την δομή των παρομοιώσεων παρατηρείται πως η πρώτη είναι πιο σύντομη και άμεση χωρίς να διακρίνει το αναφορικό από το δεικτικό μέρος. Αντίθετα η δεύτερη παρομοίωση είναι πλατιά και εκφράζεται σε πολλούς στίχους. Είναι εμπνευσμένη από το ζωικό βασίλειο και αναπτύσσεται με αναλυτικές εικόνες.

❖ **Πώς είναι παρόν ο Αχιλλέας ακόμα και σε αυτήν την τρυφερή σκηνή Έκτορα-Ανδρομάχης;**

Η Ανδρομάχη αγωνιά για την ζωή του Έκτορα και προσπαθεί να τον πείσει να μην επιτρέψει στη μάχη. Του υπενθυμίζει με μία αναδρομή στο παρελθόν πως είναι το μοναδικό στήριγμα της και είναι εξαρτημένη από αυτόν, καθώς έχει χάσει ολόκληρη την οικογένειά της. Μ' αυτό τον τρόπο, γίνεται αναφορά στον Αχιλλέα. Ο Αχιλλέας σκότωσε τον πατέρα της Ανδρομάχης και τα αδέρφια της, ενώ αιχμαλώτισε την μητέρα της, όταν ο ίδιος κυρίεψε την πόλη. Ωστόσο, πρέπει να αναφερθεί πως ο Αχιλλέας επέδειξε μεγαλοψυχία και ήθος, καθώς δεν ατίμωσε τον νεκρό πατέρα της Ανδρομάχης, αλλά αντίθετα τον σεβάστηκε δεν του πήρε τα όπλα, αλλά τον έκαψε αποδίδοντάς του νεκρικές τιμές. Συνάμα και την μητέρα της Ανδρομάχης, την ελευθέρωσε. Όλα τα παραπάνω, αποδεικνύουν περίτρανα την ευαίσθητη και ανθρώπινη πλευρά του ατρόμητου ήρωα. Τέλος, η αναφορά του Αχιλλέα από την Ανδρομάχη μας προοικονομεί πως οι φόβοι της θα επιβεβαιωθούν, καθώς η συνάντηση του Αχιλλέα και του Έκτορα θα αποβεί μοιραία για τον δεύτερο (επική ειρωνεία).

❖ **Χαρακτηρισμοί προσώπων**

**Ανδρομάχη**

Η Ανδρομάχη χαρακτηρίζεται ως αφοσιωμένη σύζυγος και δεμένη τόσο με τον ισχυρό δεσμό της αγάπης, όσο και με τον ιερό θεσμό της οικογένειας. Αγωνιά για τη ζωή του Έκτορα, αλλά είναι και εξαρτημένη απ' αυτόν, μια και είναι το μοναδικό της στήριγμα. Άρα, νιώθει ανησυχία αλλά και έλλειψη αυτοπεποίθησης. Είναι διακριτικά τρυφερή και συναισθηματική, δεν διστάζει να εκφράσει τον πόνο της για τη συμφορά της. Παρουσιάζεται στοργική και αφοσιωμένη μητέρα, αφού νοιάζεται για το μέλλον του παιδιού της.

Ταυτόχρονα, είναι εύστοφη και επινοητική γιατί αν και γυναίκα αναμειγνύεται σε ζητήματα ανδρικά. Μάλιστα, επινοεί και δεν διστάζει να προτείνει αμυντικό σχέδιο στους Τρώες. Επομένως, ο κόσμος της Ανδρομάχης περιορίζεται αυστηρά και μόνο στα πλαίσια της οικογένειάς της, επισκιάζοντας όλους τους υπόλοιπους ρόλους που πρεσβεύει, δηλαδή δεν συμπεριφέρεται σαν αγέρωχη βασίλισσα, αλλά σαν απεγνωσμένη σύζυγος. Τέλος, καθίσταται τραγικό πρόσωπο καθώς έχει χάσει όλη την οικογένειά της και θα χάσει και τον άνδρα της.

**Έκτορας**

Ο Έκτορας παρουσιάζεται αρχικά ανήσυχος και αναζητά την γυναίκα του και το παιδί του για να τους αποχαιρετήσει, πριν αποχωρήσει για την μάχη. Ωστόσο, ο Έκτορας

είναι ήρεμος, ψύχραιμος, διαθέτει νηφαλιότητα και λογική. Είναι γενναίος και αποφασιστικός. Ταυτόχρονα είναι συνεπής, προσηλωμένος στα ηρωικά ιδεώδη. Αισθάνεται το χρέος προς της πατρίδα, φοβάται την ατίμωση, ενώ διεκδικεί την υστεροφημία και η συμπεριφορά του ρυθμίζεται από τον σεβασμό και την αιδώ στην κοινή γνώμη. Είναι διορατικός, καθώς προβλέπει τον χαμό της οικογένειάς του. Βέβαια, και ο ίδιος είναι αφοσιωμένος σύζυγος, διακριτικά τρυφερός, στοργικός πατέρας αφού νοιάζεται για το μέλλον του γιού του και εύχεται τα καλλίτερα. Τέλος είναι αισιόδοξος και στοχαστικός.

#### ❖ Πολιτισμικά στοιχεία

1. Οι γυναίκες αριστοκρατικής καταγωγής δεν κυκλοφορούσαν μόνες, αλλά πάντα με συνοδεία. Αν είχαν μικρό παιδί, συνοδεύονταν από την υπηρέτρια που είχε και την επιμέλεια του παιδιού (σтч.369-371). Με τις δουλειές του σπιτιού ασχολούνταν οι δούλοι (σтч 375), την επίβλεψη των οποίων είχε η οικονόμος, έμπιστη υπηρέτρια που είχε την ευθύνη για τη φύλαξη και τη διάθεση των αγαθών (σтч 381). Οι γυναίκες στην ομηρική κοινωνία , ειδικά αριστοκρατικής καταγωγής συνήθιζαν να υφαίνουν στον αργαλειό ή να γνέθουν (σтч 491).
2. Στην ομηρική κοινωνία συνηθιζόταν ο γαμπρός να προσφέρει δώρα στη νύφη ή ο πατέρας να δίνει προίκα στην κόρη (σтч 395)
3. Η νίκη στο πεδίο της μάχης συνοδευόταν από την αφαίρεση των όπλων του νεκρού (ατίμωση του εχθρού). Σε ορισμένες περιπτώσεις ο νικητής έδειχνε υποτιμητική συμπεριφορά ως αναγνώριση της αξίας του νεκρού (σтч 417). Μετά την άλωση μιας πόλης οι άντρες φονεύονταν, ενώ οι γυναίκες οδηγούνταν στην αιχμαλωσία και ή γίνονταν δούλες κάτι που σήμαινε ταπείνωση και εξαθλίωση, ειδικά για τις βασίλισσες, ή κέρδιζαν την ελευθερία τους χάρη σε λύτρα που έδινε η οικογένεια , εξαγορά (σтч425-428).
4. Συνήθιζαν να προσφέρουν στους νεκρούς τις καθιερωμένες νεκρικές τιμές (ταφή ή αποτέφρωση -τύμβος).
5. Η ομηρική αιδώς ήταν ένα ανάμεικτο συναίσθημα ντροπής αλλά και σεβασμού απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Ο πολεμιστής αγωνιζόταν για την πατρίδα αλλά και τη διαφύλαξη της τιμής και του ένδοξου ονόματος της γενιά του, κάτι που του εξασφάλιζε την εκτίμηση του κοινωνικού συνόλου και την υστεροφημία του. Ο ομηρικός ήρωας φοβάται όχι το θάνατο αλλά την ατίμωση. Το τι θα πουν οι άλλοι, η κοινή γνώμη, υπαγορεύει και καθοδηγεί τις δραστηριότητες του ατόμου, αφού λειτουργεί ως οδηγός μέσα στην κοινότητα για το σωστό και το δίκαιο (σтч 441).

#### Ιδεολογικά στοιχεία

1. Ο ομηρικός άνθρωπος πίστευε πως όλα τα δεινά προέρχονται από τους θεούς. Γι' αυτό συχνά κατέφευγε σε προσευχές και θυσίες για να τους εξευμενίσει (και πολιτιστικό στοιχείο) (σтч379 380)

2. Ο ομηρικός άνθρωπος πίστευε πως η ζωή και ο θάνατος καθορίζονται από τη Μοίρα, η οποία έστεκε πάνω κι από τους θεούς του Ολύμπου. Κανείς θνητός ή θεός δεν μπορούσε να αλλάξει τις αποφάσεις της μοίρας.